

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Навчально-науковий юридичний інститут

Схаб-Бучинська Т.Я.

СТРАХОВЕ ПРАВО УКРАЇНИ

**методичні вказівки для підготовки до семінарських
занять та самостійної роботи здобувачів 3-го року заочної
форми здобуття освіти
спеціальності 081 «Право»**

Івано-Франківськ, 2026

Затверджено на засіданні кафедри цивільного права Навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол 10 від 5 лютого 2026 р.)

Схвалено Науково-методичною радою Навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника» (протокол №4 від 23 лютого 2026 р.)

Рекомендовано до видання Вченою радою Навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №8 від 18 березня 2026 року)

Рецензенти:

Стефанишин Н.М.

кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри цивільного права
Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Албу А.А.

кандидат юридичних наук, доцент, доцент
кафедри конституційного, міжнародного та
адміністративного права

Схаб-Бучинська Т. Я. Страхове право України: методичні вказівки для підготовки до семінарських занять та самостійної роботи здобувачів 3-го року заочної форми здобуття освіти спеціальності 081 «Право» [текст] Схаб-Бучинська Т.Я. Івано-Франківськ: Навчально-науковий юридичний інститут Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2026. 26 с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану Навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника і призначені для підготовки до семінарських занять з навчальної дисципліни «Страхове право України», а також для підготовки до здачі заліку. У вказівках викладені: методичні рекомендації для підготовки до семінарського заняття, теми для самостійного вивчення дисципліни, перелік питань, які виносяться для обговорення, контрольні питання для перевірки знань, термінологічні завдання. До кожної теми поданий перелік літератури, а також розширений перелік нормативно-правових актів, які регулюють відповідний вид відносин.

Методична розробка призначена для здобувачів, аспірантів, викладачів.

© Схаб-Бучинська Т.Я., 2026

© Карпатський національний університет імені
Василя Стефаника, 2026

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СТРАХОВЕ ПРАВО УКРАЇНИ».....	6
ТЕМИ ДЛЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ.....	7
Тема № 1. Загальні положення страхового права.....	7
Тема №2. Основи функціонування ринку страхових послуг. Суб'єкти ринку страхування: страховики, страхувальники, посередники.....	8
Тема № 3. Класи страхування.....	11
Тема № 4. Процедура створення та реєстрації страхової компанії.....	14
ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ	17
Тема № 1. Загальні положення страхового права.....	17
Тема №2. Основи функціонування ринку страхових послуг. Суб'єкти ринку страхування: страховики, страхувальники, посередники.....	17
Тема № 3. Класи страхування.....	18
Тема № 4. Процедура створення та реєстрації страхової компанії.....	19
Тема № 5. Договір страхування. Перестраховування. Співстраховування.....	21
Тема № 6. Державне регулювання та нагляд за діяльністю на ринку страхування.....	22
Тема № 7. Особливості страхування майна юридичних осіб.....	23
Тема № 8. Припинення страхової діяльності.	24

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальні положення страхового права.

Поняття страхового права та його місце в правовій системі України. Співвідношення страхового права з цивільним та фінансовим правом. Предмет та метод страхового права. Функції страхування. Принципи страхового права. Джерела законодавчого забезпечення страхової діяльності. Загальна характеристика Закону України «Про страхування». Основні поняття страхового права. Поняття страхування як правової категорії. Страховий ризик: поняття та ознаки. Страховий випадок. Страховий інтерес: зміст та значення. Страхова сума і страхова виплата.

Основи функціонування ринку страхових послуг. Суб'єкти ринку страхування: страховики, страхувальники, посередники.

Особливості функціонування ринку страхових послуг. Національний Банк України як регулятор страхової діяльності. Учасники ринку страхування: страховик, страхувальник, вигодонабувач. Страхові посередники. Страхові агенти. Додаткові страхові агенти. Субагенти. Страхові брокери. Перестрахові брокери. Головний внутрішній аудитор. Відповідальний актуарій. Головний ризик-менеджер.

Класи страхування.

Поняття та роль класів страхування. Характеристики та класифікаційні ознаки класів страхування, особливості здійснення діяльності зі страхування. Класи страхування non-life. Страхування від нещасного випадку (у тому числі на випадок виробничої травми та професійного захворювання). Страхування на випадок хвороби, у тому числі медичне страхування. Страхування наземних транспортних засобів. Страхування майна. Страхування майна від вогню та небезпечного впливу природних явищ. Страхування відповідальності. Страхування кредитів. Страхування поруки (гарантії). Страхування інших фінансових ризиків. Страхування судових витрат. Класи страхування life (19–23). Страхування життя.

Процедура створення та реєстрації страхової компанії.

Етапи створення страхової компанії в Україні. Організаційно-правові форми страховика. Вимоги, які висуваються до засновників страхової компанії. Процедура державної реєстрації страховика як юридичної особи. Документи, які необхідні для отримання ліцензії на страхову діяльність. Отримання ліцензії страховика. Підстави для відмови у видачі ліцензії на страхову діяльність. Вимоги до мінімального капіталу страховика.

Договір страхування. Перестраховання. Співстраховання.

Поняття та правова природа договору страхування. Юридичні ознаки та істотні умови договору страхування. Зміст договору. Права та обов'язки страховика та страхувальника. Вигодонабувач. Форма договору. Електронний договір. Підстави припинення договору. Відмова від договору. Визнання договору недійсним. Відповідальність сторін за договором. Перестраховання. Співстраховання.

Державне регулювання та нагляд за діяльністю на ринку страхування.

Сутність державного регулювання страхового ринку. Завдання державного нагляду у сфері страхування. Функції Національного банку України. Форми державного впливу на страховиків. Відмінність між регулюванням і наглядом у страхуванні. Ліцензування страхової діяльності. Відповідальність страховиків за порушення законодавства.

Особливості страхування майна юридичних осіб

Порівняння страхування майна юридичних та фізичних осіб. Основні принципи страхування майна юридичних осіб. Визначення страхового ризику та страхового випадку для корпоративного майна. Договір страхування майна юридичних осіб. Істотні умови договору страхування майна юридичної особи. Роль страхової суми та обмежень у договорі. Права та обов'язки страховика і страхувальника при корпоративному страхуванні. Оцінка та врегулювання збитків. Методи оцінки майна юридичних осіб для страхування. Особливості врегулювання страхових випадків для корпоративного майна. Практичні проблеми визначення розміру страхових виплат.

Припинення страхової діяльності.

Форми припинення страхової діяльності. Добровільне і примусове припинення діяльності страховика. Ліквідація страховика і розподіл страхових резервів. Наслідки для страхувальників та бенефіціарів у разі примусового припинення страхової компанії. Врегулювання страхових випадків після припинення діяльності страховика.

ТЕМИ ДЛЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ

Семінарське заняття 1 (2 години)

Загальні положення страхового права.

Методичні рекомендації: при вивченні даної теми здобувачу слід вивчити основні поняття та терміни, які закріплені в Законі України «Про страхування». Необхідно визначити місце страхового права в правовій системі, проаналізувати предмет та метод правового регулювання страхових відносин.

Варто було б, проаналізувати та скласти порівняльну таблицю основних положень старого та нового Закону України «Про страхування».

При вивченні питання: «Принципи страхового права», необхідно звернути особливу увагу на такі спеціальні принципи як: Принцип вільного вибору страховика і класу страхування; принцип страхового (майнового) інтересу; принцип граничної сумлінності (найвищої довіри); принцип відшкодування; принцип безпосередньої причини; принцип суброгації; принцип подвійного страхування та інші.

Питання для обговорення:

1. Поняття страхового права та його місце в правовій системі України.
2. Предмет та метод страхового права.
3. Принципи страхового права.
4. Джерела законодавчого забезпечення страхової діяльності.
5. Основні поняття страхового права.

Ключові терміни: страхування, страховий портфель, страхова послуга, страхова премія, страхова сума, страховий продукт, страховий ризик, страховий тариф, страховик, страхувальник, страховик- нерезидент, страховий випадок, страховий інтерес.

Питання для самоконтролю:

1. Що розуміють під страховим правом?
2. Яке місце страхового права у правовій системі України?
3. Страхове право розглядають як підгалузь чи інститут цивільного права?
4. Які суспільні відносини становлять предмет страхового права?
5. Які групи відносин входять до предмета страхового права?
6. Що таке метод правового регулювання у страховому праві?
7. Які методи правового регулювання застосовуються у страховому праві?
8. У чому полягає поєднання імперативного та диспозитивного методів у страховому праві?

9. Що таке принципи страхового права?
10. Які основні принципи страхового права ви знаєте?
11. У чому полягає принцип свободи договору страхування?
12. Яке значення має принцип добросовісності сторін у страхових правовідносинах?
13. Які нормативно-правові акти регулюють страхову діяльність в Україні?
14. Що таке страховий ризик, страховий випадок і страхова виплата?

Список рекомендованих джерел:

1. Закон України «Про страхування»: Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20> (дата звернення: 20.01.2026).
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 20.01.2026).
3. Національний банк України. Ліцензування та регулювання діяльності небанківських фінансових установ. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 20.01.2026).
4. Цивільне право України: підручник: у 2 т. / за ред. Є. О. Харитонова, О. І. Харитонової. Одеса: Юридична література, 2021.
5. Шчур Р. І., Прикхан І. І. Економіко-правові принципи функціонування страхового ринку в сучасних умовах. Актуальні проблеми розвитку регіональної економіки. 2025. № 2 (21). С. 228–235.
6. Харитонов Є. О., Токарева В. О. Страхове право: навчально-методичний посібник. Одеса: Фенікс, 2022. 136 с.

Семінарське заняття 2 (2 години)

Основи функціонування ринку страхових послуг. Суб'єкти ринку страхування: страховики, страхувальники, посередники

Методичні рекомендації: при вивченні даної теми здобувачу необхідно опрацювати Постанову Правління НБУ від 03 січня 2025 року № 2 «Про затвердження Положення про авторизацію страхових посередників та умови здійснення діяльності з реалізації страхових та/або перестрахових продуктів».

Також, здобувачу необхідно звернути увагу на сутність та особливості функціонування ринку страхових послуг, як складової фінансового ринку. Важливо зрозуміти економічне та правове значення страхування, його роль у забезпеченні фінансової стабільності суспільства, захисті майнових інтересів фізичних та юридичних осіб.

Під час опрацювання теми слід з'ясувати структуру ринку страхових послуг, основні принципи його функціонування, а також роль державного регулювання у цій сфері. Особливу увагу варто приділити характеристиці основних суб'єктів страхового ринку.

Здобувачу необхідно чітко розмежувати поняття страховика, страхувальника та страхових посередників, визначити їх правовий статус, функції та роль у процесі надання страхових послуг. Важливо проаналізувати діяльність страховиків як фінансових установ, що здійснюють страхову діяльність на підставі відповідної ліцензії, а також розглянути права та обов'язки страхувальників як осіб, які укладають договори страхування з метою захисту своїх майнових інтересів.

Окрему увагу слід приділити страховим посередникам, зокрема страховим агентам та страховим брокерам, з'ясувати особливості їх діяльності, функції на страховому ринку, а також їх значення у процесі укладення та супроводу договорів страхування.

Питання для обговорення:

1. Особливості функціонування ринку страхових послуг. НБУ як регулятор страхової діяльності.
2. Учасники ринку страхування: страховик, страхувальник, вигодонабувач.
3. Страхові посередники.
 - 3.1. Страхові агенти;
 - 3.2. Додаткові страхові агенти;
 - 3.3. Субагенти;
 - 3.4. Страхові брокери;
 - 3.5. Перестрахові брокери.

Ключові терміни: ануїтет, ринок страхових послуг, страховий ринок, страховий випадок, страховий ризик, страховик, страхувальник, вигодонабувач, страховий посередник, страховий агент, страховий брокер, страховий субагент, головний внутрішній аудитор, відповідальний актуарій, головний ризик-менеджер, страховий продукт, страхова послуга, страхова премія (страховий платіж), страхова виплата (страхове відшкодування).

Питання для самоконтролю:

1. Що таке ринок страхових послуг та яке його значення у фінансовій системі держави?
2. Які основні функції виконує ринок страхових послуг?
3. Які елементи формують структуру ринку страхування?
4. Хто належить до суб'єктів ринку страхування?
5. Хто такий страховик та які вимоги висуваються до здійснення страхової діяльності?
6. Які основні права та обов'язки страховика?
7. Хто є страхувальником у страхових правовідносинах?
8. Які права та обов'язки має страхувальник?

9. Хто такі страхові посередники та яку роль вони відіграють на страховому ринку?
10. У чому полягає різниця між страховим агентом і страховим брокером?
11. Які функції виконують страхові агенти?
12. Які особливості діяльності страхових брокерів?
13. Яке значення має державне регулювання для функціонування ринку страхових послуг?
14. Яким чином взаємодіють між собою основні суб'єкти страхового ринку?

Практичні завдання:

Задача 1

Громадянин уклав договір страхування автомобіля зі страховою компанією. Договір був укладений через страхового агента, який представляв інтереси страховика. Після настання страхового випадку страхувальник звернувся до агента з вимогою про виплату страхового відшкодування, однак агент повідомив, що не відповідає за виплату.

Питання:

1. Хто є сторонами договору страхування у даній ситуації?
2. Яку роль виконує страховий агент?
3. До кого страхувальник повинен звертатися щодо виплати страхового відшкодування?

Задача 2

Підприємство вирішило застрахувати своє майно та звернулося до страхового брокера для підбору найбільш вигідної страхової програми. Брокер запропонував кілька варіантів страхування від різних страховиків та допоміг укласти договір з одним із них.

Питання:

1. Яку роль виконує страховий брокер у цій ситуації?
2. Чий інтереси представляє страховий брокер?
3. У чому полягає відмінність між страховим брокером та страховим агентом?

Задача 3

Фізична особа уклала договір страхування життя. При цьому вигодонабувачем було визначено іншу особу. Через певний час страхувальник вирішив змінити вигодонабувача.

Питання:

1. Хто є суб'єктами страхових правовідносин у даній ситуації?
2. Яку роль виконує вигодонабувач у договорі страхування?
3. Чи має право страхувальник змінити вигодонабувача?

Задача 4

Страхова компанія здійснює страхову діяльність, однак не отримала відповідної ліцензії на надання певного виду страхових послуг.

Питання:

1. Чи має право страхова компанія здійснювати страхову діяльність без ліцензії?
2. Який орган здійснює державне регулювання та нагляд за страховою діяльністю?
3. Які наслідки можуть настати для страховика у такій ситуації?

Задача 5

Громадянин звернувся до страхового агента для укладення договору страхування майна. Агент запропонував укласти договір одразу з кількома страховими компаніями для розподілу ризику.

Питання:

1. Який механізм страхування описано у даній ситуації?
2. Чи допускається укладення договору страхування з кількома страховиками?
3. Які переваги такого способу страхування для страхувальника?

Список рекомендованих джерел:

1. Закон України «Про страхування» : Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20> (дата звернення: 20.01.2026).
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 20.01.2026).
3. Про затвердження Положення про авторизацію страхових посередників та умови здійснення діяльності з реалізації страхових та/або перестрахових продуктів: Постанова Правління Національного Банку України від 03 січня 2025 року № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002500-25#Text>

Семінарське заняття 3 (4 години)

Класи страхування. Порядок складання європротоколу при дорожньо-транспортній пригоді.

1. Поняття та значення класифікації страхування. Загальна характеристика класів страхування відповідно до законодавства України.
2. Характеристики та класифікаційні ознаки класів страхування, іншого, ніж страхування життя, щодо страхування здоров'я та перелік ризиків у межах таких класів страхування

3. Характеристики та класифікаційні ознаки класів страхування, іншого, ніж страхування життя, щодо страхування майна та перелік ризиків у межах таких класів страхування.
4. Характеристики та класифікаційні ознаки класів страхування, іншого, ніж страхування життя, щодо страхування відповідальності та перелік ризиків у межах таких класів страхування.
5. Характеристики та класифікаційні ознаки класів страхування, іншого, ніж страхування життя, щодо страхування фінансових витрат та перелік ризиків у межах таких класів страхування.
6. Характеристики та класифікаційні ознаки класів страхування життя, перелік ризиків у межах таких класів страхування, додаткові вимоги до договорів страхування життя та порядку їх укладення.
7. Особливості здійснення діяльності зі страхування та укладання договорів страхування за класами страхування.
8. Особливості здійснення діяльності зі страхування в разі дострокового припинення дії договорів страхування.
9. Правові підстави, умови та порядок складання європротоколу учасниками дорожньо-транспортної пригоди.

Ключові терміни: асистуюча компанія, асистуючі послуги, договір комплексного страхування, страховий ризик, основні ризики, допоміжні ризики, нещасний випадок, потерпіла третя особа,

Практичні завдання:

Задача 1. Громадянин уклав договір страхування на випадок своєї смерті або дожиття до певного віку. За умовами договору страхова компанія зобов'язується здійснити виплату визначеній особі.

До якого класу страхування належить цей вид страхування? Які особливості має даний клас страхування?

Задача 2. Власник автомобіля уклав договір страхування, за яким страхова компанія зобов'язується відшкодувати збитки у разі пошкодження або знищення транспортного засобу внаслідок ДТП.

До якого класу страхування належить цей вид страхування? Чи належить він до страхування життя чи до страхування, відмінного від страхування життя?

Задача 3. Турист уклав договір страхування на випадок захворювання або нещасного випадку під час подорожі за кордон.

До якого класу страхування належить цей договір? Які ризики покриваються таким видом страхування?

Задача 4. Підприємство уклало договір страхування своєї виробничої будівлі від пожежі, вибуху та стихійних лих.

До якого класу страхування належить цей вид страхування? До якої групи страхування (життя чи non-life) він належить?

Задача 5. Водій уклав договір страхування цивільної відповідальності перед третіми особами за шкоду, яка може бути завдана внаслідок експлуатації транспортного засобу.

До якого класу страхування належить цей вид страхування? Які особливості страхування відповідальності?

Задача 6. Громадянин уклав договір страхування від нещасних випадків, за яким страхова компанія здійснює виплату у разі отримання травми або втрати працездатності.

До якого класу страхування належить даний договір? Чим цей клас відрізняється від страхування життя?

Задача 7. Авіакомпанія уклала договір страхування повітряного судна на випадок його пошкодження або знищення під час експлуатації.

До якого класу страхування належить цей вид страхування? Які особливості страхування транспортних засобів?

Задача 8. На парковці супермаркету водій автомобіля А під час виїзду з паркомісця зачепив автомобіль Б. У ДТП постраждалих немає, пошкодження транспортних засобів незначні. Водії дійшли згоди щодо обставин аварії та вирішили оформити європротокол.

Чи можуть водії у цій ситуації скористатися європротоколом?

Які умови необхідні для оформлення ДТП за європротоколом?

Які подальші дії повинні здійснити водії після його заповнення?

Задача 9. Внаслідок ДТП за участю двох автомобілів один із водіїв отримав незначні тілесні ушкодження. Водії вирішили не викликати поліцію та оформити європротокол.

Чи допускається оформлення європротоколу у випадку наявності потерпілих? Які правові наслідки можуть виникнути у разі неправильного застосування європротоколу?

Задача 10. Після незначної ДТП водії вирішили оформити європротокол. Під час заповнення документа один із водіїв відмовився визнавати свою вину та не погодився з описом обставин аварії.

Чи можна оформити європротокол за відсутності згоди між водіями? Які дії повинні здійснити учасники ДТП у такій ситуації?

Задача 11. Після ДТП водії заповнили європротокол, однак один із них не мав чинного договору обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів.

Чи можна оформити європротокол за відсутності чинного страхового полісу в одного з водіїв? Які наслідки це може мати для отримання страхового відшкодування?

Список рекомендованих джерел:

1. Закон України «Про страхування» : Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20> (дата звернення: 20.01.2026).
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 20.01.2026).
3. Братюк В. П. Сучасний стан страхового ринку в Україні / Таврійський науковий вісник економіки. 2024. № 4(28). С. 45–56.
4. Панченко О., Глазков А., Корнієць Ю. Ризики страхових компаній у сучасних умовах. Науковий вісник Полісся. 2024. № 1(28). С. 357–369.
5. Покорчак С. А. Адаптація страхового ринку України в умовах воєнних ризиків / Київський економічний науковий журнал. 2024. № 6. С. 115–122.
6. Про затвердження Положення про характеристики та класифікаційні ознаки класів страхування, особливості здійснення діяльності зі страхування та укладання договорів за класами страхування: Постанова Правління Національного Банку України 25.12.2023 № 182. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0182500-23#Text> (дата звернення: 20.01.2026).
7. Чернявський Ю. С. Особливості і проблеми ринку страхування ризиків природних катастроф / Ірпінський економічний науковий журнал. 2023. № 2(15). С. 75–84.

Семінарське заняття 4 (2 години)

Процедура створення та реєстрації страхової компанії.

1. Порядок та етапи створення страхової компанії в Україні.
2. Документи, які потрібно подати для державної реєстрації страховика.
3. Процедура отримання ліцензії на здійснення страхової діяльності.

4. Державний нагляд за страховою діяльністю на етапі створення компанії та під час її функціонування.

Ключові терміни: ліцензія, страховик, статутний капітал страховика, Регулятор страхового ринку, державний нагляд.

Питання для самоконтролю:

1. Які вимоги до засновників страхової компанії передбачає українське законодавство і чим вони обґрунтовані?
2. Як відрізняється процедура створення страхової компанії для фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб?
3. Які юридичні та фінансові ризики можуть виникнути під час реєстрації страховика і як їх можна мінімізувати?
4. Поясніть, яку роль відіграють внутрішні регламенти та політики страхової компанії при отриманні ліцензії.
5. Які відмінності існують між державним наглядом за діяльністю страховика на етапі створення та під час функціонування компанії?
6. Як зміни в законодавстві (наприклад, нові норми про страхування) впливають на процедуру створення та реєстрації страхової компанії?
7. Проаналізуйте, яким чином реєстрація та ліцензування страхової компанії впливає на довіру страхувальників та розвиток ринку.

Практичні завдання:

Задача 1. Компанія планує надавати послуги у сфері страхування майна та страхування відповідальності.

Визначте, які класи страхування потрібно зазначити в заяві на ліцензію згідно з чинним законодавством. Обґрунтуйте, чому саме ці класи важливі для діяльності компанії.

Задача 2. Один із засновників страхової компанії має судимість за економічні злочини, що ставить під сумнів його ділову репутацію.

Поясніть, які дії може зробити регулятор та чому. Проаналізуйте можливості оскарження відмови у ліцензії.

Задача 3. Засновники страхової компанії отримали ліцензію, але державний реєстратор затримує внесення компанії до Єдиного державного реєстру.

Проаналізуйте правові підстави для такої затримки. Запропонуйте кроки для законного прискорення реєстрації.

Список рекомендованих джерел:

1. Закон України «Про страхування» : Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20> (дата звернення: 20.01.2026).
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 20.01.2026).
3. Братюк В. П. Сучасний стан страхового ринку в Україні / Таврійський науковий вісник економіки. 2024. № 4(28). С. 45–56.
4. Покорчак С. А. Адаптація страхового ринку України в умовах воєнних ризиків / Київський економічний науковий журнал. 2024. № 6. С. 115–122.
5. Савченко Р. А. Правове регулювання ліцензування страхових компаній, що здійснюють діяльність у сфері медицини. Bulletin of Criminological Association of Ukraine. 2024. № 3. С. 51–67.

ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Тема 1. Загальні положення страхового права.

Питання для самостійного вивчення:

1. Поняття страхового права та його місце в правовій системі України.
2. Співвідношення страхового права з цивільним та фінансовим правом.
3. Функції страхування.
4. Джерела законодавчого забезпечення страхової діяльності.
5. Загальна характеристика Закону України «Про страхування».
6. Основні поняття страхового права: страхування; страховий ризик; страховий випадок; страховий інтерес; страхова сума; страхова виплата.

Питання для перевірки знань:

1. Які функції та завдання виконує страхове право?
2. Які принципи визначають діяльність страховика та страхувальника?
3. Які суб'єкти беруть участь у страховому правовідношенні?
4. Які основні джерела страхового права в Україні?
5. У чому полягає роль Закону України «Про страхування» та інших нормативних актів?
6. Які міжнародні документи впливають на регулювання страхового ринку в Україні?
7. Що є предметом страхового права?
8. Які види страхових відносин існують?
9. Страхове право вважають підгалуззю чи інститутом цивільного права?

Тема 2. Основи функціонування ринку страхових послуг. Суб'єкти ринку страхування: страховики, страхувальники, посередники.

Питання для самостійного вивчення:

1. Особливості функціонування ринку страхових послуг.
2. Національний Банк України як регулятор страхової діяльності.
3. Учасники ринку страхування: страховик, страхувальник, вигодонабувач.
4. Страхові посередники.
5. Страхові агенти. Додаткові страхові агенти. Субагенти.

6. Страхові брокери. Перестрахові брокери.
7. Головний внутрішній аудитор. Відповідальний актуарій. Головний ризик-менеджер.

Питання для перевірки знань:

1. Що таке ринок страхових послуг і яке його значення в економіці?
2. Хто є основними суб'єктами страхового ринку в Україні?
3. Які функції виконують страхові компанії на ринку страхових послуг?
4. Хто є страхувальником і які його права та обов'язки?
5. Хто належить до категорії страхових посередників?
6. Які функції виконує страховий агент і чим він відрізняється від страхового брокера?
7. Які обов'язки субагента у договорах страхування?
8. Як страхові посередники впливають на розвиток страхового ринку?

Практичні завдання:

Складіть порівняльну таблицю відмінних ознак в діяльності таких суб'єктів:

1. страховий агент, субагент, додатковий страховий агент.
2. страховий агент, страховий брокер.

Тема 3. Класи страхування.

Питання для самостійного вивчення:

1. Поняття та роль класів страхування.
2. Класи страхування non-life.
3. Класи страхування life.

Питання для перевірки знань:

1. Що таке клас страхування і яку роль він відіграє у страховій діяльності?
2. Які основні критерії класифікації страхових послуг?
3. Які класи страхування визначені чинним законодавством України?
4. Чим класи страхування життя відрізняються від класів страхування майна та відповідальності?
5. Чому важливо чітко дотримуватись класифікації страхових послуг?
6. Як класи страхування впливають на ризики та управління ними?

7. Чи можливо поєднувати різні класи страхування в одному страхувальному продукті?
8. Які зміни в законодавстві України щодо класів страхування були запроваджені останніми роками?

Практичні завдання:

Завдання 1: Визначення класу страхування

Ситуація: Страхова компанія отримала заявку на страхування від підприємства, яке займається виробництвом меблів. Клієнт хоче застрахувати:

- приміщення фабрики;
- обладнання та станки;
- вантаж у дорозі.

Завдання:

1. Визначте, до яких класів страхування належить кожен об'єкт.
2. Обґрунтуйте свій вибір, посилаючись на чинне законодавство.
3. Поясніть, як класи страхування вплинуть на страхову премію.

Завдання 2: Порівняння страхових продуктів за класами

Ситуація: Страхова компанія пропонує два страхові продукти:

- Продукт А – страхування життя до шлюбу та до народження дитини.
- Продукт В – страхування цивільної відповідальності власника транспортного засобу.

Завдання:

1. Визначте, до яких класів страхування належать ці продукти.
2. Порівняйте їхній предмет страхування та ризики, що покриваються.
3. Обґрунтуйте, чому для кожного класу застосовуються різні умови договору і тарифи.

Тема 4. Процедура створення та реєстрації страхової компанії.

Питання для самостійного вивчення:

1. Етапи створення страхової компанії в Україні.
2. Організаційно-правові форми страховика. Вимоги, які висуваються до засновників страхової компанії. Вимоги до мінімального капіталу страховика.
3. Процедура державної реєстрації страховика як юридичної особи. Документи, які необхідні для отримання ліцензії на страхову діяльність.
4. Отримання ліцензії страховика.

5. Підстави для відмови у видачі ліцензії на страхову діяльність.

Питання для перевірки знань:

1. Хто може бути засновником страхової компанії в Україні?
2. Що таке статутний капітал і яка його роль у створенні страховика?
3. Які класи страхування можна обрати при створенні страхової компанії?
4. Які етапи проходить компанія для державної реєстрації?
5. Які документи подаються до Єдиного державного реєстру юридичних осіб?
6. Що таке ліцензія на страхову діяльність і хто її видає?
7. Які вимоги до фінансової спроможності компанії при отриманні ліцензії?
8. Яку роль відіграє Національний банк України у процедурі створення страховика?
9. Як регулятор оцінює ділову репутацію засновників?
10. Які наслідки для компанії у разі невідповідності вимогам регулятора?

Практичні завдання.

Вирішіть тести:

1. Хто в Україні уповноважений видавати ліцензію на страхову діяльність?

- 1) Міністерство економіки України;
- 2) Національний банк України;
- 3) Державна податкова служба;
- 4) Міністерство фінансів.

2. Що є обов'язковим елементом при створенні страхової компанії?

- 1) Відкриття філій у кожному обласному центрі;
- 2) Наявність статутного капіталу, що відповідає мінімальним вимогам;
- 3) Укладання договорів страхування з перших клієнтів;
- 4) Призначення директора із зарубіжного досвіду.

3. Які документи подаються до регулятора для отримання ліцензії страховиком?

- 1) Паспортні дані всіх співробітників;
- 2) Статут, план діяльності, документи про власників та фінансову спроможність;
- 3) Відомості про клієнтів та страхові випадки;
- 4) Тільки заяву на ліцензію.

4. Що оцінює регулятор при перевірці засновників страхової компанії?

- 1) Вік та стать засновників;
- 2) Ділову репутацію та фінансову надійність;
- 3) Рівень освіти та наукові публікації;
- 4) Кількість клієнтів у попередніх компаніях.

Тема 5. Договір страхування. Перестрахування. Співстрахування.

Питання для самостійного вивчення:

1. Поняття та правова природа та договору страхування.
2. Зміст договору.
3. Електронний договір.
4. Страховий поліс. Вимоги до оформлення.
5. Перестрахування.
6. Співстрахування.

Питання для перевірки знань:

1. Що таке перестрахування і яка його роль у страховій діяльності?
2. Які види перестрахування існують (обов'язкове, добровільне; пропорційне, непропорційне)?
3. Які переваги для страховика дає перестрахування ризиків?
4. Як укладається договір перестрахування та які основні його умови?
5. Хто може бути перестраховиком, і які вимоги до нього встановлені законодавством?
6. Як перестрахування впливає на фінансову стійкість страховика та страхувальників?
7. Що таке співстрахування і чим воно відрізняється від перестрахування?
8. Які обов'язки мають учасники договору співстрахування?
9. Як розподіляються страхові премії та ризики між співстраховиками?
10. У яких випадках використовується співстрахування, а коли – перестрахування?
11. Які переваги для страхувальника та страховиків має співстрахування?
12. Як співстрахування впливає на відповідальність кожного страховика перед страхувальником?

Практичне завдання:

Задача 1. Підприємство «Альфа» страхує своє виробниче приміщення на суму 10 млн грн. Страхова компанія «Січ» вирішила застосувати співстрахування і

розподілити ризик між собою та компанією «Галич». «Січ» бере на себе 60% ризику, «Галич» – 40%. Страхова премія за договором становить 100 тис. грн.

1. Розрахуйте, яку частину премії сплачує кожен страховик.
2. Поясніть, як розподіляються виплати у разі страхового випадку на суму 6 млн грн.
3. Вкажіть переваги співстрахування для страховиків і страхувальника.

Задача 2. Страхова компанія «Бета» уклала договір страхування цивільної відповідальності великого будівельного проекту на суму 50 млн грн. Щоб зменшити власний ризик, компанія вирішила передати частину ризику перестраховику «Глобал-Ре». «Бета» залишає собі 30% ризику, решту 70% передає «Глобал-Ре». Загальна страхова премія становить 500 тис. грн, пропорційно ризику.

1. Розрахуйте, яку частину премії залишає «Бета», а яку отримує «Глобал-Ре».
2. Як будуть розподілені виплати у разі страхового випадку на 35 млн грн?
3. Поясніть, чим перестраховування відрізняється від співстрахування у цьому прикладі.

Тема 6. Державне регулювання та нагляд за діяльністю на ринку страхування.

Питання для самостійного вивчення:

1. Завдання державного нагляду у сфері страхування.
2. Функції Національного банку України. Форми державного впливу на страховиків.
3. Відмінність між регулюванням і наглядом у страхуванні. Ліцензування страхової діяльності.
4. Відповідальність страховиків за порушення законодавства.

Питання для перевірки знань:

1. Яке завдання виконує держава у сфері страхування?
2. Хто в Україні здійснює державне регулювання та нагляд за страховою діяльністю?
3. Які основні функції Національний банк України у контролі страхового ринку?
4. Які суб'єкти підлягають державному нагляду?

5. Які вимоги законодавства встановлено для фінансової стійкості страховика?
6. Що таке страхові резерви та яку роль вони виконують у діяльності страховика?
7. Які документи страховик зобов'язаний подавати регулятору?
8. Які вимоги висуваються до власників істотної участі в страховій компанії?
9. Як регулятор перевіряє дотримання страховиком законодавчих вимог?
10. Які заходи можуть застосовуватися до страховика у разі порушень (штрафи, обмеження діяльності, анулювання ліцензії)?
11. Що таке фінансовий нагляд і які його основні завдання?
12. Яким чином держава забезпечує захист прав страхувальників?

Тема 7. Особливості страхування майна юридичних осіб

Питання для самостійного вивчення:

1. Принципи страхування майна юридичних осіб.
2. Визначення страхового ризику та страхового випадку для корпоративного майна.
3. Оцінка та врегулювання збитків. Методи оцінки майна юридичних осіб для страхування.
4. Особливості врегулювання страхових випадків для корпоративного майна. Практичні проблеми визначення розміру страхових виплат.

Питання для перевірки знань:

1. Що таке страхування майна юридичних осіб і чим воно відрізняється від страхування майна фізичних осіб?
2. Які об'єкти страхування зазвичай включаються до договору страхування майна юридичної особи?
3. Які ризики покриває страхування майна юридичних осіб?
4. Які особливості укладання договору страхування з юридичною особою?
5. Які обов'язки страхувальника та страховика передбачені законодавством?
6. Як закон визначає відповідальність страховика у разі настання страхового випадку для юридичних осіб?
7. Які нормативні документи регулюють страхування майна юридичних осіб в Україні?
8. Як визначається страхова сума для майна юридичних осіб?
9. Що таке страхова премія та як вона розраховується у випадку страхування майна підприємств?

Практичне завдання.

Вирішіть тести:

1. Який об'єкт страхування відноситься до майна юридичної особи?

- 1) Особистий автомобіль керівника компанії;
- 2) Офісне приміщення підприємства;
- 3) Квартира працівника;
- 4) Побутова техніка вдома у директора.

2. Що визначає страхова премія при страхуванні майна юридичної особи?

- 1) Вартість персоналу та рівень зарплат;
- 2) Ризики, суму страхування та умови договору;
- 3) Кількість клієнтів компанії;
- 4) Вік засновників підприємства.

3. Які ризики зазвичай покриває страхування майна юридичних осіб?

- 1) Лише ризики природного характеру (пожежі, повені);
- 2) Всі можливі фінансові втрати підприємства;
- 3) Ризики пошкодження або знищення майна, включаючи пожежі, стихійні лиха, крадіжки;
- 4) Втрата персоналу та його професійних навичок.

4. Яка особливість страхування майна юридичних осіб порівняно зі страхуванням фізичних осіб?

- 1) Договори укладаються тільки на 1 рік;
- 2) Страхова сума визначається лише за бажанням страхувальника;
- 3) Можливе комплексне страхування великих об'єктів та обладнання з високою вартістю;
- 4) Страхувальник самостійно виплачує компенсації.

Тема 8. Припинення страхової діяльності.

Питання для самостійного вивчення:

1. Форми припинення страхової діяльності.
2. Ліквідація страховика і розподіл страхових резервів.
3. Врегулювання страхових випадків після припинення діяльності страховика.

Питання для перевірки знань:

1. Що таке припинення страхової діяльності та які його види існують (добровільне та примусове)?
2. Які підстави для припинення страхової діяльності передбачені законодавством України?
3. Хто приймає рішення про припинення діяльності страховика – сам страховик чи регулятор?
4. Які етапи проходить страховик при добровільному припиненні діяльності?
5. Які документи подаються до регулятора для припинення діяльності?
6. Як регулятор перевіряє виконання страховиком зобов'язань перед страхувальниками при закритті компанії?
7. Як страхова компанія має виконати зобов'язання перед клієнтами при припиненні діяльності?
8. Які ризики для страхувальників виникають у разі примусового припинення діяльності страховика?
9. Як відбувається ліквідація страхових резервів і активів компанії?

Практичне завдання.

Вирішіть тести:

1. Що є основною підставою для примусового припинення страхової діяльності компанії?

- 1) Зміна керівника компанії;
- 2) Недотримання вимог законодавства та фінансової нестійкості;
- 3) Зниження попиту на страхові послуги;
- 4) Добровільне рішення акціонерів;

2. Хто приймає рішення про добровільне припинення страхової діяльності?

- 1) Регулятор – Національний банк України;
- 2) Страхувальники компанії;
- 3) Засновники або власники страховика;
- 4) Державна податкова служба.

3. Що зобов'язаний зробити страховик перед страхувальниками при припиненні діяльності?

- 1) Повернути документи, не виконуючи фінансових зобов'язань;
- 2) Виконати всі зобов'язання за діючими договорами страхування;
- 3) Передати всі договори конкурентові;
- 4) Підвищити страхові премії до кінця року.

4. Які дії виконує регулятор при примусовому припиненні страхової діяльності?

- 1) Перевіряє виконання зобов'язань страховика перед страхувальниками;
- 2) Встановлює нові тарифи для страховика;
- 3) Призначає нового директора компанії;
- 4) Звільняє персонал страховика від роботи.